

**УВС АЙМАГ ДАХЬ
ТӨРИЙН АУДИТЫН ГАЗАР**

213400, Увс аймаг, Улаангом сум,
Ө.Бадрахын гудамж
Утас: 70-45-33-17, Факс: (976)70-45-33-17,
E-mail: uvs@audit.gov.mn

2024.07.29 № 315
танай _____-ны № _____-т

АЙМАГ, СУМЫН ИРГЭДИЙН
ТӨЛӨӨЛӨГЧДИЙН ХУРЛЫН 2024 ОНЫ
ЭЭЛЖИТ СОНГУУЛЬД ОРОЛЦОХ
"МОНГОЛ АРДЫН НАМ"-ЫН
УДИРДЛАГА ТАНАА

**Сонгуулийн мөрийн хөтөлбөр
хуульд заасан шаардлагад нийцсэн
талаарх дүгнэлт**

Төрийн аудитын тухай хуулийн 6 дугаар зүйл, Аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн Иргэдийн Төлөөлөгчдийн хурлын сонгуулийн тухай хуулийн 37 дугаар зүйлийн 37.5, Хөгжлийн бодлого, төлөвлөлт, түүний удирдлагын тухай хуулийн 5.4-д заасан Төрийн аудитын газрын бүрэн эрхийн хүрээнд 2024 оны аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн Иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын ээлжит сонгуульд оролцох "Монгол Ардын нам"-ын сонгуулийн мөрийн хөтөлбөрийг хянаж, дүгнэлт гаргалаа.

Үүрэг хариуцлагын талаарх мэдээлэл

2024 оны аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн Иргэдийн Төлөөлөгчдийн хурлын ээлжит сонгуульд оролцох нам, эвсэл болон бие даан нэр дэвшигч нь сонгуулийн мөрийн хөтөлбөрөө Аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн Иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын сонгуулийн тухай хууль, Төсвийн тогтвортой байдлын тухай хууль, Хөгжлийн бодлого, төлөвлөлт, түүний удирдлагын тухай хууль болон Монгол Улсын Үндэсний аюулгүй байдлын үзэл баримтлал, "Алсын хараа-2050" Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлого, УИХ-аас баталсан хөгжлийн бодлого, төлөвлөлтийн баримт бичигт нийцүүлэн боловсруулж, санхүүгийн тодорхой эх үүсвэр шаардсан зорилт, арга хэмжээг хэрэгжүүлэхэд шаардагдах зардлын талаарх тооцоо, судалгааг гарган хуульд заасны дагуу дүгнэлт гаргуулах үүрэг хүлээнэ.

Сонгуулийн мөрийн хөтөлбөрийн дүгнэлтийн үндэслэл

Төрийн аудитын байгууллага нь 2024 оны аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн Иргэдийн Төлөөлөгчдийн хурлын ээлжит сонгуульд оролцох нам, эвсэл болон бие даан нэр дэвшигчийн сонгуулийн мөрийн хөтөлбөрийг хянан үзэхдээ Төрийн аудит MNS 6817-1:2020 Төрийн аудит. Тулгуур зарчим, MNS 6817-6:2020 Төрийн аудит. Нийцлийн аудитын зарчим, MNS 6817-8:2020 Төрийн аудит. Нийцлийн аудит стандартыг удирдлага болгон Монгол Улсын Их Хурлын сонгуулийн тухай хууль, Төсвийн тогтвортой байдлын тухай хууль, Хөгжлийн бодлого, төлөвлөлт, түүний удирдлагын тухай хууль болон Монгол Улсын Үндэсний аюулгүй байдлын үзэл баримтлал, "Алсын хараа-2050" Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлого, УИХ-аас баталсан хөгжлийн бодлого, төлөвлөлтийн баримт бичиг, Монгол Улсын нэгдсэн төсвийн 2024 оны төсвийн хүрээний мэдэгдэл, 2025-2026 оны төсвийн төсөөллийн тухай хууль, холбогдох

0200701133

байгууллагаас авсан тайлан, судалгаа, мэдээллийг тус тус шалгуур болгон авч үзсэн.

Дүгнэлт

“Монгол Ардын нам”-ын аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн Иргэдийн Төлөөлөгчдийн хурлын 2024 оны ээлжит сонгуульд оролцохоор ирүүлсэн сонгуулийн мөрийн хөтөлбөрийн зорилт, арга хэмжээ нь Аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн Иргэдийн Төлөөлөгчдийн хурлын сонгуулийн тухай хуулийн 37 дугаар зүйлийн 37.3 дахь хэсэг, Хөгжлийн бодлого, төлөвлөлт, түүний удирдлагын тухай хуулийн 5 дугаар зүйлийн 5.3 дахь хэсэг, Төсвийн тогтвортой байдлын тухай хуульд заасан тусгай шаардлагад тус тус нийцсэн байна.

“Монгол Ардын нам”-ын мөрийн хөтөлбөр 1? хуудас материал хавсаргав.

ДАРГА, ТЭРГҮҮЛЭХ АУДИТОР

М.БАТСУУРЬ

ХЯНАСАН:
АУДИТЫН МЕНЕЖЕР

М.БАТ-АМГАЛАН

БОЛОВСРУУЛСАН:
АХЛАХ АУДИТОР

Т.НАМЖИЛ

АУДИТОР

Т.АМАРМЭНД

Б.НЯМБУУ

МОНГОЛ АРДЫН НАМ

ШИНЭ СЭРГЭЛТИЙН БОДЛОГО БҮСЧИЛСЭН ХӨГЖИЛ – УВС 2024-2028

МОНГОЛ АРДЫН НАМЫН 2024 ОНЫ СОНГУУЛИЙН МӨРИЙН ХӨТӨЛБӨР

Монгол улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлого болох “АЛСЫН ХАРАА – 2050”, Шинэ сэргэлтийн бодлого, Бүсчилсэн хөгжлийн бодлого, УИХ-ын сонгуульд оролцсон МАН-ын мөрийн хөтөлбөр зэрэг бодлогын баримт бичигт үндэслэн, аймгийнхаа нийт ард иргэд, бизнес эрхлэгчид, мэргэжлийн байгууллагуудын саналыг тусган, орон нутгийн ИТХ-ын сонгуулийн мөрийн хөтөлбөрөө боловсрууллаа.

НЭГ: ХОТ ХӨДӨӨГИЙН ТЭНЦВЭРИЙГ ХАНГАХ БҮСЧИЛСЭН ХӨГЖЛИЙН БОДЛОГО

Баруун бүсийн хөгжил-Увс аймгийн оролцоо:

- ✓ *Эко үйлдвэрлэл, эко эдийн засаг*
- ✓ *ХАА, хөнгөн, хүнсний үйлдвэр*
- ✓ *Байгаль, тусгай сонирхлын болон хил орчмын аялал жуулчлал*
- ✓ *Эдийн засгийн коридорыг түшиглэсэн боомт, тээвэр логистик*
- ✓ *Сэргээгдэх эрчим хүчний үйлдвэрлэлийг хөгжүүлэхэд бүс нутагтаа манлайлна. Үүнд:*

Увс аймаг

- 1.1.1 Ховд-Улаангом чиглэлийн 163 км автозамыг барина.
- 1.1.2 Улаангом-Баруунтуруун чиглэлийн 195 км хатуу хучилттай автозамыг ашиглалтад оруулна.
- 1.1.3 Увс аймгийн нисэх буудлыг 4С ангиллын нисэх буудал болгон өргөтгөнө.
- 1.1.4 Увс аймгийн Наранбулаг сумын Харганатын төмрийн хүдрийн уурхайг түшиглэн гангийн үйлдвэр байгуулна.
- 1.1.5 Увс аймгийн Улаангом сумд олон улсын стандартад нийцсэн Чацаргана боловсруулах үйлдвэр байгуулна.
- 1.1.6 Увс аймгийн Баруунтуруун суманд баруун бүсийн хэрэгцээг хангах гурил, тэжээлийн үйлдвэр байгуулна.
- 1.1.7 Улаангомьн хиймэл нуур, Давстын Торхилог, Баруунтурууны Зүүнтуруун, Тээлийн боом, Тариалан, Түргэн, Тэс сум зэрэг газар тариалан эрхлэх, тэжээлийн ургамал тариалах боломжтой бүс нутгуудад хөв цөөрөм, услалтын систем байгуулна.
- 1.1.8 Улаангом суманд Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдийн хөгжлийн төв, Хүүхэд залуучуудын хөгжлийн төв цогцолборыг тус тус байгуулна.
- 1.1.9 Увс аймгийн Улаангом суманд байрлах дулааны 2-р станцын хүчин чадлыг нэмэгдүүлэх өргөтгөл хийж, дулааны шинэ станц барьж, үйлдвэрийн болон гэр хорооллын инженерийн дэд бүтцийн хүртээмжийг нэмэгдүүлнэ.
- 1.1.10 Алтайн нуруу, их нууруудын экосистемд түшиглэсэн адал явдалт, ангийн, угсаатан зүй, хил орчмын болон хил дамнасан аяллын чиглэлийг хөгжүүлэх ОЛОН ЯСТНЫ аялал жуулчлалын кластер бүсчлэлээр хөгжүүлж, Их нууруудад усан зам тогтоож аялал жуулчлалын тусгай бүсийг төр, хувийн хэвшлийн түншлэлийн хүрээнд байгуулна.
- 1.1.11 Увс, Хяргас нууруудад усан зам тогтоож том завь, усан онгоц явах боломжтой болгон аялал жуулчлалыг дэмжинэ.

ХОЁР: ХҮНИЙ ХӨГЖЛИЙН БОДЛОГО

ЭРҮҮЛ МЭНД

Нийгмийн эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээний хүрээнд:

- 2.1.1 Эрүүл амьдралын хэв маягийг дэмжсэн дасгал хөдөлгөөн, спорт, нийтийн биеийн тамираар хичээллэх, эрүүл, зөв хооллох, өвчнөөс урьдчилсан сэргийлэх “Эрүүл амьдрахуй” хөтөлбөрийг аймгийн хэмжээнд хэрэгжүүлнэ.
- 2.1.2 Архи, тамхи, мансууруулах бодисын хэрэглээг бууруулах, амиа хорлолт, цахим тоглоом зэрэгт донтолтоос урьдчилан сэргийлэх зорилгоор иргэдэд эрүүл мэнд, нийгэм, сэтгэлзүйн тусламж үйлчилгээ үзүүлэх “Өгөөмөр – сэтгэл” төвийг байгуулан ажиллана.
- 2.1.3 Хүн амын дундаж наслалтыг нэмэгдүүлэх, дундаж наслалтын хүйсийн ялгаатай байдлыг багасгах бодлого боловсруулан, хэрэгжүүлж, үр дүнг тооцон ажиллана.
- 2.1.4 Өвчнөөс урьдчилан сэргийлэх, эрүүл мэндийн боловсрол олгох, соён гэгээрүүлэх, эрт мэдээлэх, сануулах хиймэл оюун ухаанд суурилсан “Гэртээ эрүүлээр гэрэлтэе” системийг хөгжүүлж, салбарын цахим шилжилтийг эрчимжүүлэн эрт илрүүлгийг нэмэгдүүлнэ.
- 2.1.5 “Элэг бүтэн Монгол”, “Умайн хүүзүн хавдаргүй Монгол”, “Эрүүл чийрэг эр хүн” хөтөлбөрүүдийг орон нутгийн онцлогтой уялдуулан үргэлжлүүлэн, хэрэгжүүлнэ.
- 2.1.6 “Эрүүл шүд - Эрүүл хүүхэд” хөтөлбөрийг үргэлжлүүлж, хүүхдийн хоолойн архаг өвчнийг эрт илрүүлэн эмчлэх, ирээдүйд учрах эрүүл мэндийн эрсдлээс бага насанд нь сэргийлэх “Эрүүл ирээдүй” хөтөлбөр хэрэгжүүлнэ.

Эмнэлгийн тусламж үйлчилгээний хүрээнд:

- 2.1.7 Эрүүл мэндийн үйлчилгээнд шаардлагатай унаа, техник хэрэгсэл, тоног төхөөрөмжөөр тасралтгүй хангаж, яаралтай тусламж үйлчилгээний хүртээмж чанарыг сайжруулна.
- 2.1.8 Эрүүл мэндийн байгууллагын оношлогооны чадавхыг сайжруулан, иргэн бүрийг эрүүл мэндийн иж бүрэн оношилгоонд хамруулж, аймагтаа эмчлэгдэх боломжийг бүрдүүлнэ.
- 2.1.9 Иргэдийн эрүүл мэндийн мэдээллийн нэгдсэн сан үүсгэж, сумын эрүүл мэндийн төвүүдийн оношлогоо, мэдээллийг дотоодод болон олон улсад цахимаар солилцох тогтолцоо бүрдүүлнэ.
- 2.1.10 Цаг авах, шинжилгээний хариу авах, эмчээс зөвлөгөө авах зэрэг үйлчилгээг ухаалаг системтэй холбох хөтөлбөрийг хэрэгжүүлж, дараалал, хүндрэл чирэгдлийг бууруулна.

Эрүүл мэндийн салбарын бүтээн байгуулалтын хүрээнд:

- 2.1.11 Аймгийн Нэгдсэн эмнэлгийн өргөтгөлийн шинэ барилга барих, сүүлийн үеийн тоног төхөөрөмжөөр хангах төслийг хэрэгжүүлж, сумдын ЭМТ-ийн барилгын засвар, өргөтгөлийг үе шаттай хийн, ариун цэврийн байгууламжтай болгоно.
- 2.1.12 “Хорт хавдрын оношилгоо, эмчилгээний төв” байгуулж хавдрын эрт үеийн илрүүлэлт, урьдчилан сэргийлэлтэд онцгойлон анхаарч аймагтаа хорт хавдрын мэс засал хийдэг болно.
- 2.1.13 Аймгийн төрөх эмнэлгийн барилгад их засвар хийж шинэчлэл хийхээс гадна бүх суултуурыг “Бидэ – ухаалаг” суултууртай болгоно.
- 2.1.14 Нийгмийн эрүүл мэндийн тусламж үйлчилгээг сайжруулах, өвчлөлөөс урьдчилан сэргийлэх, СЭМТ, ӨЭМТ, АНЭ-ийн ачааллыг бууруулах, үйлчилгээг иргэнд ойртуулах зорилгоор НЭМТ-ийн барилгын ажлыг эхлүүлэх.

Эмч, эмнэлгийн мэргэжилтний нийгмийн баталгааны хүрээнд:

- 2.1.15 Аймагт нарийн мэргэжлийн эмч, сувилагч, мэргэшсэн асрахуйн ажилтнуудыг бэлтгэх бодлогыг байнга хэрэгжүүлж, тэднийг орон нутагт тогтвортой ажиллах нөхцөлийг бүрдүүлэн ажиллах.
- 2.1.16 Эрүүл мэндийн салбарт аав, ээж нь ажиллаж байсан одоо ажиллаж байгаа эмч, сувилагч зэрэг эрүүл мэндийн чиглэлээр дотоод болон гадаад их дээд сургуульд суралцаж буй оюутан, залуусын сургалтын төлбөрийг орон нутгаас хөнгөлөх, ажлын байраар хангах хөтөлбөр боловсруулан хэрэгжүүлэх.
- 2.1.17 Сум, багийн хэмжээнд эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээний чанар хүртээмжийг сайжруулах, хэнийг ч орхигдуулахгүй байх зарчмын хүрээнд “Сумын залуу эмч” хөтөлбөрийг боловсруулан хэрэгжүүлж, нийгмийн баталгааг хангаж ажиллах.

2.2 Боловсрол

- 2.2.1 Хүүхэд харах үйлчилгээний чанар, хүртээмжийг дээшлүүлж, 1-2 хүртэлх насны хүүхдийг яслийн үйлчилгээнд хамруулан ээжүүдийн хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжинэ.
- 2.2.2 Хүүхэд бүрийг сургуулийн өмнөх боловсролд хамруулж, бүлэг дүүргэлтийг стандартын түвшинд хүргэх өндөр ачаалал бүхий бүлгүүдэд ээлжийн багш ажиллуулна.
- 2.2.3 Боловсролын үйлчилгээнд хамрагдаж чадахгүй, эрсдэлт бүлгийн суралцагч, хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдэд шаардлагатай дэмжлэгийг үзүүлж, ганцаарчилсан сургалтын хөтөлбөрүүдийг хэрэгжүүлж боловсролд тэгш хамруулах, хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдэд ажиллах багшлах боловсон хүчнийг чадваржуулан, үе шаттай мэргэжил дээшлүүлнэ.
- 2.2.4 Боловсролын цагалбарыг сум, орон нутгийн онцлог, байгаль цаг уурын нөхцөл, өв уламжлал, амьдралын хэв шинж, ахуйд нийцүүлж уян хатан зохицуулна.
- 2.2.5 Цэцэрлэг, сургуулийн орчныг бүрэн камержуулж, хүүхдийн аюулгүй, таатай суралцах орчныг бүрдүүлж “Хүүхдийн хөгжил, хамгааллын төв” болгоно.
- 2.2.6 Цэцэрлэгийн хоол болон ЕБС-ийн үдийн хоолыг стандартад нийцүүлэн шинэчилж, орц найрлагыг нэмэгдүүлж, шим тэжээл, амин дэмээр баялаг хоол, сүү сүүн бүтээгдэхүүнээр үйлчилнэ.
- 2.2.7 Сумдын сургууль, дотуур байр, цэцэрлэгийн их засварыг ашиглалтын чанар, цаг хугацааны эрэмбээр үе шаттай гүйцэтгэж, орчин нөхцөлийг сайжруулна.
- 2.2.8 Улаангом политехник коллежийн хичээлийн “Б” байрны барилгад их засвар хийнэ.
- 2.2.9 Хүүхдийн оюуны чадварыг дэмжих хөтөлбөрүүдийг хэрэгжүүлэх. /Оюун ухааны академи, STEM боловсрол, Зохион бүтээх, инженер, Робот, код бичих, мэдээллийн технологийн сургалтыг дэмжиж, клуб, дугуйлан байгуулахад дэмжлэг үзүүлэх, багш нарыг чадваржуулах, шаардлагатай тоног төхөөрөмж, түүхий эд авахад нь дэмжлэг үзүүлнэ.
- 2.2.10 IELTS, TOEFL бэлтгэх сургалтын төвүүдийг байгуулах, гадаад хэлний багш нарыг чадваржуулах, гадаадын сайн дурын мэргэжилтнүүдийг сургуулиудад ажиллахад дэмжлэг үзүүлнэ.
- 2.2.11 Мэргэжил сонголт, гадаадад суралцахад зөвлөгөө өгөх төвүүдийг байгуулах, гадаадын их сургуулиудын салбар суурин төлөөлөгчидтэй холбох арга хэмжээг хэрэгжүүлнэ;
- 2.2.12 Өмнөговь, Баруунтуруун, Өндөрхангай суманд бүсийн Математик, англи хэлний төрөлжсөн ахлах сургууль байгуулна.
- 2.2.13 Улаангом суманд кембрижийн олон улсын хөтөлбөртэй сургууль, их, дээд сургуулиудын харьяа байгалийн ухааны төрөлжсөн ахлах сургууль байгуулж, биеийн тамирын сургалттай 5-р сургуулийг спорт, урлагийн төрөлжсөн дунд сургууль болгон бүтцийг өөрчилж, хүний нөөц, сургалтын хөтөлбөрийн шинэчлэл хийнэ.

- 2.2.14 “Сайн сургууль”, “Сайн цэцэрлэг” арга хэмжээг хэрэгжүүлж сургалтын чанар, үр дүн, менежментээр тухайн жилд амжилт гаргасан байгууллагуудыг урамшуулах үр дүнд суурилсан урамшууллын тогтолцоог бүрдүүлнэ.
- 2.2.15 Улаангом ПТК-ын хүчин чадлыг өргөжүүлж, сургалтын тоног төхөөрөмжийг шинэчлэх, эрэлттэй мэргэжлээр суралцах элсэгчдийн тоог нэмэгдүүлж, хөтөлбөрийн шинэчлэл хийх, ШУТИС-ийн салбар сургууль болгон өргөжүүлнэ.
- 2.2.16 Залуу багш нарыг ипотекийн зээлд хамрагдахад нь урьдчилгаа төлбөрийн дэмжлэг үзүүлэх, эрэлттэй судлагдахууны багш нарт аймгийн болон сумын Засаг даргын нэрэмжит тэтгэлэг олгох, “Залуу багш” хөтөлбөрийг хэрэгжүүлнэ.
- 2.2.17 Багш, ажилтнуудын мэргэжлийн тасралтгүй хөгжлийг дэмжиж, өндөр хөгжилтэй орнуудад мэргэжил дээшлүүлэх, туршлага судлах хөтөлбөрүүдийг хэрэгжүүлж, замын зардлын болон бусад дэмжлэг үзүүлэх, элсэлтийн шалгалт, гүйцэтгэлийн үнэлгээ, улсын чанартай олимпиад, спорт, урлагийн уралдаан тэмцээнд өөрөө болон шавь нараа амжилттай бэлтгэн оролцуулсан багш нарыг урамшуулах “Чадварлаг багш” арга хэмжээг хэрэгжүүлнэ.
- 2.2.18 Багш нарын хүний нөөцийн хомсдолыг шийдвэрлэх хүрээнд багш анги, цалинтай оюутан арга хэмжээг хэрэгжүүлж, аймаг, сумын захиалгаар багшаар суралцаж буй оюутнуудад дотуур байрны төлбөр, амьжиргааны дэмжлэг үзүүлнэ;
- 2.2.19 Багш, ажилтнуудад орон нутгийн 80%-аас доошгүй нэмэгдэл олгоно.
- 2.2.20 Ерөнхий боловсролын сургууль, цэцэрлэгийн багш нарын сургалтын тоног төхөөрөмжийг шинэчлэх хүрээнд бүх багш нарыг орчин үеийн шаардлагад нийцсэн зөөврийн болон суурин компьютероор хангах, “Багшийн хөгжлийн танхим”-ыг байгуулах, шинэчлэхэд шаардлагатай санхүүжилтийг шийдвэрлэнэ.
- 2.2.21 Байгалийн ухааны сургалтын чанар үр дүнг дээшлүүлэх, инженерийн боловсролын суурийг бага, дунд ангиас тавих хүрээнд ахлах сургуульд 2, 9 жилийн сургуульд тус бүр 1 иж бүрэн байгалийн ухааны кабинет байгуулах, хуучин кабинетуудыг орчин үеийн шаардлагад нийцүүлэн шинэчлэх, бага анги, цэцэрлэгийн ахлах бэлтгэл бүлэгт STEM сургалтын танхим байгуулна.
- 2.2.22 Ерөнхий боловсролын сургууль бүрд 20-25 хүүхдийн хүчин чадал бүхий иж бүрэн цахим сургалтын танхимыг 2-оос доошгүй байгуулах, хуучин танхимуудыг шинэчилж, 1 компьютерт ногдох хүүхдийн тоог 10-д хүргэнэ.

2.3 Орлоготой иргэн

- 2.3.1 Орлого багатай өрхийн ажил эрхлээгүй насанд хүрсэн гишүүдийг мэргэшил эзэмшүүлэх, ур чадварыг нь ахиулах сургалтад хамруулж, хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжинэ.
- 2.3.2 Жижиг дунд бизнес эрхлэгчдийг төрөөс бизнес инкубацийн үйлчилгээгээр бойжуулж, өсөн дэвжих бодлогыг хэрэгжүүлнэ.
- 2.3.3 Ажил эрхлэлтийн бүхий л хэлбэрийг дэмжиж байнгын шинэ ажлын байрыг тогтворжуулна.
- 2.3.4 Иргэдийн туршлага, ур чадварт түшиглэн хувиараа хөдөлмөр эрхлэх боломжийг дэмжиж, шаардлагатай техник, тоног төхөөрөмжийн хөнгөлөлттэй зээлд хамруулах бодлого баримтална.

2.4 Аз жаргалтай амар амгалан гэр бүл

- 2.4.1 Хүн бүр угийн бичгээ хөтлөх, цус ойртолтоос урьдчилан сэргийлэх, удмын сангаа хамгаалах ажлыг эрчимжүүлнэ. – Урамшууллын систем – ТББ
- 2.4.2 Хашаандаа инженерийн дэд бүтэц бүхий хувийн сууц барьж буй өрхийг ипотекийн зээлд хамруулж, бүх талаар дэмжиж ажиллана.

2.4.3 Сумдад очиж ажиллах өндөр ур чадвар бүхий багш, эмч нарыг урамшууллаар дэмжих хөтөлбөр хэрэгжүүлнэ.

2.4.4 Орон сууц

- Баялгийн сан, Нийгмийн даатгалын сангаар дамжуулан төр, хувийн хэвшлийн түншлэлээр иргэдийг орон сууцжуулах ажлыг хууль эрх зүйн орчны дагуу аймагт зохион байгуулна.

“Миний түрээсийн орон сууц” хөтөлбөрийн хүрээнд аймаг, сумдын иргэд түрээслэх, түрээслээд өмчлөх орон сууцны төслийн хүртээмжийг нэмэгдүүлнэ.

- Эрчим хүчний хэмнэлттэй, байгаль орчинд ээлтэй амины орон сууц барих, засварлах санаа санаачилга, идэвхтэй хандлагыг олон хэлбэрээр дэмжинэ.
- “Амины орон сууц” хөтөлбөр хэрэгжүүлнэ.

Хүүхдийн хөгжил

үүхдийн хөгжил, авъяас, ур чадвар, техник сэтгэлгээ, нийгмийн төлөвшилийг дэмжихэд эцэг, эхчүүдийн оролцоог нэмэгдүүлэх зорилтот ажлуудыг үе шаттай хэрэгжүүлнэ.

үүхдийг зам тээврийн ослоос урьдчилан сэргийлж, хүүхэд олноор зорчих хэсгийг гарц, гэрлэн дохио, хурд сааруулагч, камертай болгоно.

үүхдийн тоглоомын талбай, орчны стандартыг мөрдүүлж, хүүхдэд аюулгүй орчин бүрдүүлж, хяналтыг сайжруулна.

үүхдийн хөдөлмөр амралтын зуслан байгуулж ажиллуулахыг дэмжнэ.

үүхдийн паркийг шинээр төлөвлөн байнгын ажиллагаатай болгоно.

аруун бүсийн хүүхдийн зуслантай болно.

үүхдийн хөгжлийн ордонтой болно.

2.5.8 “Дэлхийн хүн” боловсролын хөтөлбөр хэрэгжүүлж хүүхэд залуусыг гадаадын их сургуульд элсэн суралцах боломж нөхцөлийг бүрдүүлнэ.

2.6 Залуучуудын хөгжил

2.6.1 Залуучууд, залуу гэр бүлийг орлогод нь нийцсэн, уян хатан төлбөрийн нөхцөлтэй орон сууц худалдан авахад дэмжлэг үзүүлнэ. Сумдад залуу гэр бүлд зориулсан орон сууцжуулах бодлого хэрэгжүүлнэ.

2.6.2 Гэр бүл, хүүхэд, оюутан, залуучууд чөлөөт цагаа зөв боловсон өнгөрөөх орчин бий болгоход зориулсан төвүүд болон кино театр, спорт цогцолбор, цэцэрлэгт хүрээлэнтэй болно. Дуусаагүй ажлуудын гарц шийдлийг олж ашиглалтад оруулна.

2.6.3 Гадаад, дотоодод их дээд сургууль төгссөн залуучуудаа нутагтаа эргэн ирж ажиллаж хөдөлмөрлөх, бизнес эрхлэхэд нь дэмжлэг үзүүлж, урамшуулах тогтолцоог бүрдүүлсэн цахим мэдээллийн систем бий болгоно.

2.6.4 Залуу гэр бүлийн эрүүл мэнд, боловсрол, хөдөлмөр эрхлэлт, нийгмийн харилцаа, сэтгэл зүй, хөгжлийн хэрэгцээг дэмжсэн “Залуу гэр бүл” хөтөлбөр хэрэгжүүлнэ.

2.6.5 Жил бүр 500 оюутныг 1 сая төгрөгийн тэтгэлэгт хамруулж сурах боломж нөхцөлийг нь нэмэгдүүлнэ.

2.6.6 Залуучуудын гарааны бизнесийг бүхий л хэлбэрээр дэмжиж төрийн оролцоотойгоор дундын оффисе /HUB office / байгуулан өсөж хөгжих боломжоор хангаж ажиллана.

2.6.7 Орон нутагт шилжин ирж ажлын байр бий болгож буй залуу гэр бүлийн бизнес эрхлэх болон хөдөлмөр эрхлэх орчин нөхцөлийг бий болгох;

- 2.6.8 18-34 насны залуусын гарааны бизнес “Start-Up” хөтөлбөрийн санхүүжилтийг орон нутгийн төсвөөс нэмэгдүүлж гадны болон дотоодын төсөл хөтөлбөр, хөрөнгө оруулалтын эх үүсвэрийг татаж хамтран ажиллах замаар дэмжинэ.
- 2.6.9 Сайн дурын залуусын үйл ажиллагааг дэмжих “Event” апп нэвтрүүлнэ.

2.7 Тусгай хэрэгцээ / хөгжлийн бэрхшээл /-тэй иргэдийн хөгжил

- 2.7.1 Тусгай хэрэгцээ /хөгжлийн бэрхшээл/-тэй иргэд хэрэгцээт үйлчилгээгээ авах нөхцөлийг төрийн болон бусад байгууллагад бүрдүүлнэ.
- 2.7.2 Тусгай хэрэгцээ /хөгжлийн бэрхшээл/-тэй иргэдийн эрх оролцоог хангаж, нөхөн сэргээх эмчилгээ, сувилгаа болон хөдөлмөр эрхлэлтийг нь нэмэгдүүлнэ.
- 2.7.3 Шинээр барьж байгаа барилга байгууламж, нийтийн эзэмшлийн гудамж талбайд тусгай хэрэгцээт иргэний явах зам, талбайг бий болгож ээлтэй орчин бүрдүүлнэ.

2.8 Ахмадын хөгжил

- 2.8.1 Ахмад настны чөлөөт цагаа өнгөрөөх, мэдээлэл авах, хөгжих боломжийг бүрдүүлэх хөгжлийн төвүүдийг бүх сумдад бий болгож үйл ажиллагааг нь тогтмолжуулна.
- 2.8.2 Ахмад настны орлогыг нэмэгдүүлэх, мэдлэг туршлагаа залуучуудад өвлүүлж үлдээх зөвлөх үйлчилгээний ажил эрхлэлтийг үр дүнтэй хэлбэрээр үргэлжлүүлнэ.
- 2.8.3 Аймгийн “Ахмадын ордон” шинээр барьж чөлөөт цагаа үр дүнтэй өнгөөрөх, хөгжих боломж нөхцөлийг бүрдүүлнэ.
- 2.8.4 Аймгийн ахмадын сувилалд өргөтгөл барьж үйлчилгээний хүртээмжийг нэмэгдүүлнэ.

2.9 Соёл урлаг

- 2.9.1 Номын сангийн үйлчилгээг цахим хэлбэрт шилжүүлэх чанар хүртээмжийг дээшлүүлж, нийтийн номын сангуудыг харилцан мэдээлэл солилцох, цахим сан хөмрөг үүсгэх ажлуудыг үе шаттай зохион байгуулж ажиллана.
- 2.9.2 Нүүдлийн соёл иргэншил, өв соёлоо сурталчлах, соёлын аялал жуулчлал, соёлын бүтээгч үйлдвэрлэл хөгжүүлж эвент арга хэмжээнүүдийг зохион байгуулахад дэмжлэг үзүүлнэ.
- 2.9.3 Түүх, соёлын дурсгалт зүйлүүдийн зэрэглэл тогтоож, хамгаалалтын бүсийг бий болгож бүс нутгийн онцлогт тулгуурлан хөгжүүлэх, олж тогтоох түгээн дэлгэрүүлэх, өвлөн уламжлах, өв соёлыг нэр төрлөөр нь хөхүүлэн дэмжиж олон нийтийн соёлын боловсролыг дээшлүүлнэ.
- 2.9.4 Аймгийн “Ойрад театрын шинэ барилгыг ашиглалтад оруулж” олон улсын стандарт жишигт хүргэж шинэ дэвшилтэд менежмент, маркетинг хэрэгжүүлнэ.
- 2.9.5 Увс аймгийн музейг орон нутгийн угсаатан соёл ахуйд байгалийн онцлог бүс, бүслүүрт тулгуурлан соёлын аялал жуулчлалыг бааз суурь болгон олон улсын стандарт нийцүүлж шинэ байртай болгоно.
- 2.9.6 Бөхмөрөн, Сагил, сумын соёлын төвүүдийн барилгыг шинээр барих, Тариалан сумын өргөтгөл барина.
- 2.9.7 Соёл урлагийн байгууллагуудыг тоног төхөөрөмжөөр үе шаттай хангах, соёлын төвүүдийн тайзыг лед дэлгэцтэй болгоно.
- 2.9.8 Театрын урын санг баяжуулах нутгийн онцлогт тохируулан брэнд бүтээгдэхүүн бий болгож дэлхий нийтэд өрсөлдөх чадварыг дэмжиж ажиллана.

2.10 Спортын хөгжил

- 2.10.1** Спортын зарим төрлөөр өсвөрийн шигшээ баг байгуулж, бэлтгэл сургуулилтыг тогтмолжуулж, мэргэжлийн багш дасгалжуулагч ажиллуулж, улс, тив, дэлхийн чанартай тэмцээнд амжилт гаргасан тамирчдад санхүүгийн дэмжлэг үзүүлнэ.
- 2.10.2** Хүн амын эрэлт хэрэгцээг үндэслэн зарим сумдад шинээр спорт заал барих, их засвар хийх ажлыг эрэмбэлэн үе шаттай хэрэгжүүлнэ.
- 2.10.3** Нийтийн биеийн тамирыг эрүүл, идэвхтэй амьдралын хэв маяг, аж төрөх ёсны салшгүй хэсэг болгож, шинэ тутам хөгжиж байгаа цахим болон спортын бусад төрлийн орчин нөхцөл, талбай бүхий дэд бүтцийг байгуулахыг дэмжинэ.
- 2.10.4** Аймгийн сургуулиудыг жижиг хөлбөмбөгийн талбайтай болгох, цаашдаа сумдад бий болгож эхэлнэ.
- 2.10.5** Улаангом сум дахь нийгэмлэг спорт заалыг дахин төлөвлөлтөд оруулж спорт цогцолбор барина.
- 2.10.6** Аймгийн төвийн бүх баг, сумын төвүүдэд стандартын 3х3 сагсан бөмбөгийн талбай байгуулна.
- 2.10.7** Аймгийн спортын ордны барилгад их засвар хийж орчин нөхцөлийг сайжруулна.

ГУРАВ : ЭДИЙН ЗАСГИЙН ХӨГЖИЛ

2.1 Хөдөө аж ахуйн хөгжил-Хөдөөгийн сэргэлт

- 2.1.1 “Шинэ хоршоо” хөдөлгөөн, хөдөөгийн сэргэлтийн бодлогыг аймагт хэрэгжүүлж малчид, тариаланчдын ая тухтай амьдрах орчныг сайжруулж тогтвортой орлогын эх үүсвэртэй болгоно.
- 2.1.2 Эрчимжсэн мал аж ахуй, газар тариаланг хослуулан хөгжүүлж, сумдын онцлог нөхцөлтэй уялдуулан мах сүүний чиглэлийн фермерийн аж ахуй хөгжүүлэх ажлыг дэмжинэ.
- 2.1.3 “Атар-4” аяныг хэрэгжүүлж, тариалангийн тогтвортой үйлдвэрлэлийг хөгжүүлж, аймгийнхаа гурилын дотоодын хэрэгцээг бүрэн хангана.
- 2.1.4 Малын тэжээлийн үйлдвэрийг бүсчлэн байгуулж, зээлийн дэмжлэг үзүүлж, өвс, тэжээлийн аюулгүйн нөөцийг нэмэгдүүлнэ.
- 2.1.5 Зудын эрсдлийг даван туулах “ӨВӨЛЖӨӨ” төсөл хэрэгжүүлнэ.

А. Мал аж ахуй

- 2.1.6 Малыг ялган тэмдэглэх, бүртгэлжүүлэх ажлыг эрчимжүүлж, бүртгэл мэдээллийн нэгдсэн сан, малын гаралтай бүтээгдэхүүнийг мөшгөх цахим тогтолцоог хөгжүүлнэ.
- 2.1.7 Мал эмнэлгийн тогтолцооны шинэчлэлийг үргэлжлүүлж, малын эмч, мал зүйчдийг тэтгэлэгт хөтөлбөрөөр бэлтгэж, сум багийг мал аж ахуйн мэргэжилтнээр хангана.
- 2.1.8 Бэлчээр ашиглагчдын холбоо, дундын хоршоо, хот айлын гэх мэт малчдын хамтын нөхөрлөлийн хэлбэрүүдийг дэмжих, малаа чанаржуулах замаар малчдын орлогыг нэмэгдүүлнэ.
- 2.1.9 Малын чанар, үржлийн ажлыг сайжруулж, халдварт өвчнөөс ангид “Эрүүл, тайван аймаг” статусыг хадгалан, мал аж ахуйн эко бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэл, экспортын чиглэлээр “Загвар аймаг” болно.
- 2.1.10 Орон нутгийн эрэлт хэрэгцээ, онцлогт нийцүүлэн малын үржил, селекцийн ажил, үйлчилгээг чанаржуулах, нийт мал сүрэгт өндөр ашиг шимт малын эзлэх хувийг нэмэгдүүлэх цогц арга хэмжээ авч, цэвэр үүлдрийн малын тоо толгойг өсгөнө.
- 2.1.11 Сумдад ажиллах малын эмч, мал аж ахуйн мэргэжилтнүүдийг тогтвор суурьшилтай ажиллах нөхцөл боломжоор хангана.
- 2.1.12 Аймгийн мал эмнэлэг, ариун цэвэр, оношилгооны лабораторын үйл ажиллагааг сайжруулах, стандартыг хангуулна.
- 2.1.13 Хүнсний хангамж аюулгүй байдлыг хангана. /сумдад мал эмнэлгийн оношилгооны анхан шатны лабораторуудыг байгуулах, мал амьтны гаралтай хүнсний бүтээгдэхүүнд тавих хяналтыг сайжруулах/
- 2.1.14 Мал эмнэлгийн үйлчилгээний норматив тарифыг орон нутаг дахь бараа ажил үйлчилгээний үнийн өөрчлөлттэй уялдуулан тухай бүрт нь шинэчлэн тогтооно.
- 2.1.15 Малын халдварт өвчнөөс урьдчилан сэргийлэх, эрүүлийг баталгаажуулах, хяналт тавих тогтолцоог сайжруулна.
- 2.1.16 Залуу малчдыг малжуулах хөтөлбөрийг эрчимжсэн мал аж ахуйн чиглэлээр хэрэгжүүлж, малын тоо бус чанарыг чухалчилна.
- 2.1.17 “Залуу Малчин” хөтөлбөр хэрэгжүүлнэ.

Газар тариалан

- 2.1.18 Улаангом дахь Газар тариалангийн эрдэм шинжилгээний салбарыг түшиглэн эрдэм шинжилгээ, туршилт судалгаа, үр үржүүлгийн төв болгох асуудлыг шийдвэрлэнэ.

- 2.1.19 Төмс, манжин, лууван, сонгино, байцаа зэрэг хүнсний ногооны үр үржүүлэх төвийг Улаангом суманд байгуулж, хүнсний ногооны чанартай үрээр Монгол улсын хэмжээний хэрэгцээг хангана.
- 2.1.20 Хүлэмжийн аж ахуйг хөгжүүлэх замаар нарийн ногоогоор дотоодын хэрэгцээгээ бүрэн хангах бодлогыг хэрэгжүүлнэ.
- 2.1.21 Газар тариалангийн бүс нутагт усжуулалтыг нэмэгдүүлж, үрийн шилмэл сортын нөөц бүрдүүлнэ.
- 2.1.22 Улаангом, Баруунтуруун, Тариалан, Өмнөговь сумдад стандартын механикжсан зоорь барьж төмс, хүнсний ногооны үнийг тогтворжуулж ажиллана.
- 2.1.23 Газар тариалангийн бүс нутгуудад ус хуримтлуулах сан, хөв цөөрөм байгуулах ажлыг нэмэгдүүлнэ.

2.2 Үйлдвэрлэлийн хөгжил

- 2.2.1 Малын гаралтай түүхий эд, дайвар бүтээгдэхүүнийг боловсруулж эцсийн бүтээгдэхүүн гаргах үйлдвэрүүд, цогцолборыг сум дундын төвүүдэд байгуулахыг дэмжинэ. /Улаангом, Өмнөговь, Зүүнговь, Өндөрхангай, Баруунтуруун/
- 2.2.2 Өрхийн бичил үйлдвэрлэл, үйлчилгээ эрхлэгчдийн өртөг шингэсэн үйлдвэрлэл эрхлэх, нэмүү өртгийн сүлжээнд хамрагдах санаачилгыг түлхүү дэмжиж, зээл, санхүүгийн хөнгөлөлттэй бодлого хэрэгжүүлнэ.
- 2.2.3 Цагаан ултай болон гутлын үйлдвэрлэлийг бүсийн эрэлт хэрэгцээнд нийцүүлэн кластерийн загвараар хөгжүүлэх, түүхий эдийг дотоодоос хангах зорилгоор кластэр төвийг нээн ажиллуулж, арьс шир боловсруулах үйлдвэрийн технологийг сайжруулна.
- 2.2.4 Барилгын материалын үйлдвэрлэлийн хэмжээ, нэр төрлийг нэмэгдүүлж, чанар стандартын шаардлага хангасан бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэнэ.
- 2.2.5 Жимс, жимсгэнэ, чацаргана, хүнсний ногоогоор эрүүл мэндийг дэмжихэд чиглэсэн ундаа, шүүс боловсруулах шинэ технологи бүхий үйлдвэр байгуулахад дэмжлэг үзүүлнэ.

2.3 Аялал жуулчлалын хөгжил

- 2.3.1 Аялал жуулчлалын гадаад, дотоод хамтын ажиллагаа, сурталчилгаа, маркетингийн ажлыг эрчимжүүлж, үндэсний онцлог, ялгарал бүхий, байгаль орчинд ээлтэй, нутгийн иргэдийг түшиглэсэн тогтвортой эко аялал жуулчлалыг сумдад хөгжүүлэхийг бүх талаар дэмжинэ.
- 2.3.2 Аялал жуулчлалын үйлчилгээний чанар, эрүүл ахуйн шаардлагыг сайжруулж, жуулчдад үйлчлэх тур оператор компануудын тоог нэмэгдүүлж, зочид буудал, тээвэр, хоолны газруудыг олшруулж, үйл ажиллагааг нь сайжруулах замаар ажлын байрыг нэмэгдүүлнэ.
- 2.3.3 Аялал жуулчлалын гол чиглэлийн авто зам дагуу тогтоосон байршилд түр буудаллах үйлчилгээний цогцолбор байгуулна.
- 2.3.4 Увс, Хяргас нууруудыг өвөл, зуны амралт зугаалга, аялал жуулчлалын бүс болгон хөгжүүлж, Төв Азийн олон улсын аялал жуулчлалын хамтын ажиллагаанд нэгдэнэ.
- 2.3.5 Улаангом-Увс нуур чиглэлийн 25,84 км хатуу хучилттай авто замыг барьж, зам дагуух үйлчилгээг олон улсын жишигт хүргэн, “Аялал жуулчлал”-ын цогцолбор байгуулна.
- 2.3.6 Аймгийн төвд жуулчдад зориулсан орчин, худалдаа, үйлчилгээ бүхий гудамж байгуулна.
- 2.3.7 Аялал жуулчлалын гол чиглэлийн дагуу зам харилцаа, холбоо, эрчим хүчний хангамжийг сайжруулах, авто зогсоол, үйлчилгээний төв, ариун цэврийн байгууламжийн бүтээн байгуулалтыг нэмэгдүүлнэ.
- 2.3.8 Аялал жуулчлалын салбарт ажиллагсад зориулсан ногоон зээл, хөнгөлөлттэй зээлийн эргэлтийн сан бий болгоно.
- 2.3.9 Тусгай хамгаалалттай газар нутагт түшиглэн нутгийн иргэд, ААН-үүдийг аялалын маршрут гарган үйл ажиллагаа явуулах боломжийг бүрдүүлнэ.
- 2.3.10 Тусгай сонирхлын аялал жуулчлалын бүх чиглэлийг дэмжин хөгжүүлнэ.

2.4 Инженерийн дэд бүтэц, эрчим хүчний хөгжил

- 2.4.1 Дулааны 2-р станцын зуухны хүчин чадал нэмэгдүүлнэ.
- 2.4.2 Улаангом хотын цэвэрлэх байгууламжийг ашиглалтад оруулж өсөн нэмэгдэж буй хэрэглээний ачааллыг даахуйц, байгаль орчинд халгүй шийдлийг бий болгоно.
- 2.4.3 Улаангом сумын гэр хорооллыг дэд бүтэцжүүлэх ажлыг үргэлжлүүлж, гэр хорооллын айл өрхүүдийг цэвэр, бохир ус, халаалтын нэгдсэн шугамд холбох ажлыг хэрэгжүүлнэ.
- 2.4.4 Аймгийн төвийн гэр хороололд дахин төлөвлөлт хийх замаар орон сууцны хороолол барих ажлыг хэрэгжүүлж, иргэдийн ая тухтай амьдрах орчныг бүрдүүлнэ.
- 2.4.5 Сумын төвүүдийн цэвэр, бохир усны шугам сүлжээг бага оврын цэвэрлэх байгууламжийн хамт бүрэн шийдвэрлэж инженерийн шугам сүлжээ, дэд бүтцийг өргөтгөх замаар байгууллага, аж ахуйн нэгжийн ажиллах нөхцөл, айл өрхийн ая тухтай амьдрах орчныг сайжруулна.
- 2.4.6 Сумдын хэрэглэгчдийг ЦЭХ-ний ухаалаг тоолуурт үе шаттай шилжүүлж айл өрхийн шөнийн эрчим хүчний тарифыг тэглэнэ.

2.5 Зам тээвэр, харилцаа холбооны хөгжил

- 2.5.1 Монгол улсын хөгжлийн баруун коридор болох БНХАУ-Монгол улс-ОХУ-ыг холбосон босоо тэнхлэгийн авто зам буюу Улаангом-Ховд аймаг чиглэлд хатуу хучилттай авто зам барьж /163.6 км/ улс хоорондын бараа эргэлт, худалдааны реэкспортыг нэмэгдүүлэхэд санаачлагатай хандаж, олон улсын тээвэр логистикийг хөгжүүлэхэд идэвхтэй хамтран оролцоно.
- 2.5.2 Бүсүүдийн хөгжлийг дэмжих аймгийн төв, сумдыг холбосон “ТАВАН ТОЙРОГ” автозамын төсөл хэрэгжүүлж, олон улсын болон улсын чанартай замын сүлжээг нэмэгдүүлэхийг дэмжиж, хамтран ажиллана.
- 2.5.3 Боршоо боомт, олон улсын цогцолборын үйл ажиллагааг дэмжиж, хил орчмын худалдааг хөнгөвчилж, Алтайн хязгаарын аялал жуулчлалын алтан цагаригт нэгдэн, аялал жуулчлалыг өргөжүүлж, хилээр нэвтрэх иргэдийн тоог нэмэгдүүлнэ.
- 2.5.4 Зүүн бүсийн сумдын чиглэлд Улаангом – Зүүнговь – Баруунтуруун сумыг холбосон хатуу хучилттай авто замыг ашиглалтад оруулна.
- 2.5.5 Улаангом хот доторхи болон сум, аймаг хоорондын нийтийн тээврийн үйлчилгээний чанар хүртээмжийг нэмэгдүүлнэ.
- 2.5.6 Сумын төвүүдийн тохижилтын ажлыг үргэлжлүүлж, бүх сумын төв гудамжийг бетон зам, гэрэлтүүлэг, явган хүний зам, дугуйн замтай болгоно.
- 2.5.7 Бүх сумдыг төв замтай хатуу хучилттай авто замаар холбож авто замын дэд бүтцийн нэгдсэн сүлжээнд холбоно.
- 2.5.8 Увс нуур чиглэлийн авто замыг ашиглалтад оруулна.
- 2.5.9 Тээлийн гүүрээс Боршоо боомт хүртэлх авто замын их засвар хийнэ.

ДӨРӨВ: ЗАСАГЛАЛЫН БОДЛОГО

3.1 Төрийн албаны хөгжил, гадаад харилцаа

- 3.1.1 Төрийн бүх үйлчилгээг цахим хэлбэрт шилжүүлж, хүний оролцоогүй, хиймэл оюуны тусламжтайгаар хүсэлт шийдвэрлэх чадавх бүхий “ухаалаг E-Mongolia” системийг хөгжүүлэлтэд санаачлагатай оролцоно.
- 3.1.2 Төрийн албан хаагчдыг тасралтгүй сургаж хөгжүүлэх цахим сургалтын хөтөлбөрийг үр дүнтэй хэрэгжүүлж, төрийн албан хаагчдын мэдлэг чадвар, хандлагыг шинэчилнэ.
- 3.1.3 Сумдад төрийн албан хаагчдад зориулсан хөнгөлөлттэй нөхцөл бүхий орон сууц барьж эхэлнэ.
- 3.1.4 Хөрш зэргэлдээ ОХУ, БНХАУ-ын муж, улс, аймгуудтай бүх салбарт харилцааг гүнзгийрүүлэхээс гадна худалдаа, эдийн засгийн хамтын ажиллагааг эрчимжүүлнэ.
- 3.1.5 Бусад улс орнуудын хот, мужуудтай харилцааг өргөжүүлж боловсрол, эрүүл мэнд, хөдөө аж ахуй болон бусад салбарын төсөл хөтөлбөрүүдийг хамтран хэрэгжүүлж, гадаадын хөрөнгө оруулалтыг нэмэгдүүлж, төрийн албан хаагчдыг гадаадын улс орнуудад урт, богино хугацааны мэргэшил дээшлүүлэх сургалтад хамруулна.
- 3.1.6 Төрийн байгууллагын албан хаагч нарын орон нутгийн цалингийн нэмэгдлийн ялгавартай байдлыг арилгаж 80-аас доошгүй хувиар нэмэгдүүлнэ.
- 3.1.7 Шинэ бүтээн байгуулалт, орон сууцны барилга байнгын ашиглалтад хүлээн авах улсын комиссын ажлын чанарыг сайжруулж үр дүнтэйгээр зохион байгуулна.

3.2 Аюулгүй, амар тайван орчинтой хүний эрхийг дээдэлсэн аймаг

- 3.2.1 Улаангом сумын гудамжны камержуулалтыг нэмэгдүүлэх, иргэдийг гэмт халдлага, зөрчлөөс хамгаалах нөхцөлийг сайжруулна.
- 3.2.2 Малын хулгайн гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх, алдагдсан малыг олох боломжийг нэмэгдүүлэх зорилгоор бүх сумдын бод малыг нэгдсэн бүртгэлд оруулна.
- 3.2.3 Тэс, Өмнөговь сумдад Гал унтраах, аврах анги, Эрэн хайх, аврах бүлэг шинээр байгуулна.
- 3.2.4 Онцгой байдлын газрын Баруунтуруун сум дахь Гал түймэр унтраах, аврах 60 дугаар ангийг Онцгой байдлын хэлтэс болгоно.

ТАВ: НОГООН ХӨГЖЛИЙН БОДЛОГО

4.1 Байгаль орчны хөгжил

- 4.1.1 Ус хангамжийн эх үүсвэрийн барилга байгууламжийг засварлан, хамгаалалтын дэглэмийг мөрдүүлж, хүн амыг баталгаат ундны усаар хангана.
- 4.1.2 Хатуулаг ихтэй болон цэвэршүүлэх шаардлагатай ундны ус бүхий сумын төвийн гүн өрмийн худагт ус цэвэршүүлэх төхөөрөмж суурилуулах, гэр хорооллын худгуудад энгийн хамгаалалтын бүсийн дэглэмийг мөрдүүлэн тоолууржуулна.
- 4.1.3 Хогийг анхан шатанд нь ангилан ялгаж, цуглуулах асуудлыг зөв менежментээр шийдвэрлэж “Хог” хөтөлбөр, ногоон эко жорлонг ашиглах төслүүдийг хэрэгжүүлнэ.
- 4.1.4 Цөлжилтийг бууруулах, хөрс хамгаалах, байгаль орчинг сэргээх, агаарын чийгшлийг нэмэгдүүлэх, болзошгүй аюулаас сэргийлэхийн тулд тариалангийн талбайн хамгаалалтын зурвас байгуулна.
- 4.1.5 Аймгийн хэмжээнд амьтан, ургамал, байгалийн нөөцийн судалгаа хийлгэж, тархалт, нөөцийг тогтоох, ашигт ургамлыг тарималжуулах, нутагшуулах санаачилгыг дэмжинэ.
- 4.1.6 Бэлчээрийг усжуулах, худагжуулах ажлыг үргэлжлүүлэн малын бэлчээрийн нөөцийг нэмэгдүүлнэ.
- 4.1.7 Бэлчээрт хөнөөл учруулж буй царцаа, үлийн цагаан оготно гэх мэт мэрэгч амьтадтай байгаль орчинд халгүй аргаар тэмцэж холбогдох хөрөнгө оруулалтыг нэмэгдүүлнэ.
- 4.1.8 “Тэрбум” мод хөтөлбөрийн хүрээнд айл өрх бүр эзэмшлийн газартаа мод тарих аян өрнүүлж, төрөөс үзүүлж буй дэмжлэгийг ургуулсан модны тоо, цахилгаан, усны зардалтай уялдуулна.
- 4.1.9 Төрөөс баримталж буй ойн ашиглалт, хамгаалалт, нөхөн сэргээлтийн бодлогыг орон нутагт хэрэгжүүлнэ.
- 4.1.10 Байгалийн нөөцийг хамгаалах, зохистой ашиглах, шинжлэх ухааны үндэслэлтэй бодлогыг хэрэгжүүлэх, уур амьсгалын өөрчлөлтийг сааруулах, дасан зохицох, байгалийн нөөцийн менежментэд иргэдийн оролцоо чадавхийг бэхжүүлэх бодлогыг хэрэгжүүлнэ.
- 4.1.11 Байгаль орчинд ээлтэй, нутгийн иргэдэд түшиглэсэн тогтвортой аялал жуулчлалыг хөгжүүлэх замаар эдийн засгийн хөгжлийг хангах.
- 4.1.12 Байгаль орчныг хамгаалах, байгалийн баялгийг зүй зохистой ашиглаж, дэвшилтэт техник технологи нэвтрүүлж, хүрээлэн буй орчны бохирдол, доройтлыг бууруулж, иргэдийн эрүүл, аюулгүй орчинд амьдрах нөхцөлийг бүрдүүлнэ.
- 4.1.13 Байгалийн үнэ цэнэ, өгөөжийг үнэлэн хамгаалж, анхдагч экосистемийн тэнцвэрт байдлыг хадгална.

4.2 Хариуцлагатай уул уурхай

- 4.2.1 Нөхөн сэргээлт хийдэг, дэвшилтэт техник технологи нэвтрүүлдэг, усыг дахин ашигладаг хариуцлагатай уул уурхайг дэмжинэ.
- 4.2.2 Бичил уурхайтай холбоотой асуудлыг цэгцэлж, хууль, журмын дагуу үйл ажиллагааг нь дэмжиж, байгаль орчны нөхөн сэргээлтийг үр дүнтэй хийлгэж тэнд ажиллагсадыг хоёрдогч ажлын байраар хангаж хамтран ажиллана.

ЗУРГАА. СУМЫН ХӨГЖЛИЙН БОДЛОГО

6.1 “МИНИЙ ХАЙРТАЙ УЛААНГОМ” ЦОГЦ ХӨТӨЛБӨР ХЭРЭГЖҮҮЛНЭ.

ИРГЭН БҮРИЙН ОРОЛЦООТОЙГООР “ШИНЭ УЛААНГОМ”-ЫГ ХАМТДАА БҮТЭЭЦГЭЭ.

- АЙЛ БҮРИЙН ХАШААНД ДЭД БҮТЦИЙН ШУГАМ ХҮРГЭНЭ.
- “1.000.000 МОД” – ХӨТӨЛБӨР ХЭРЭГЖҮҮЛЖ УЛААНГОМЫГ “НОГООНГОМ” БОЛГОНО.
- “ХОГГҮЙ ХОТ – ШИНЭ УЛААНГОМ” ТӨСӨЛ ХЭРЭГЖҮҮЛЖ ХОГНЫ АСУУДЛЫГ БҮРЭН ШИЙДВЭРЛЭНЭ.
- АЮУЛГҮЙ, АМАР ТАЙВАН ОРЧИНТОЙ, АМЬДРАХАД ТААТАЙ УЛААНГОМ ХОТЫГ ХӨГЖҮҮЛНЭ.
- АМРАХ, АЯЛАХ, ЧӨЛӨӨТ ЦАГАА ӨНГӨРӨӨХ ЦОГЦ ОРЧНЫГ БҮРДҮҮЛНЭ.

АЙЛ БҮРИЙН ХАШААНД ДЭД БҮТЦИЙН ШУГАМ ХҮРГЭНЭ.

- 6.1.1 Увс аймгийн Улаангом суманд байрлах дулааны 2-р станцын хүчин чадлыг нэмэгдүүлэн өргөтгөл хийж, дулааны шинэ станц барьж, үйлдвэрийн болон гэр хорооллын инженерийн дэд бүтцийн хүртээмжийг нэмэгдүүлнэ.
- 6.1.2 Гэр хорооллын дэд бүтцийн ажлыг үргэлжлүүлж, айл бүрийг хашаандаа сайхан амьдрах нөхцөлийг бүрдүүлнэ.
- 6.1.3 Шинэ цэвэрлэх байгууламжийг ашиглалтад оруулан бохирын шугамын сүлжээний зарим хэсэгт өргөтгөл хийж гэр хорооллын айл өрхүүдэд хүрэх бохирын шугамыг нэмж тавина.
- 6.1.4 Улаангомьн дулааны шугамын зарим хэсэгт шугамын шинэчлэлийг үе шаттай хийнэ.

“1.000.000 МОД” – ХӨТӨЛБӨР ХЭРЭГЖҮҮЛЖ УЛААНГОМЫГ “НОГООНГОМ” БОЛГОНО.

- 6.1.5 Айл өрх, албан байгууллагын мод тарих ажлыг бодлогоор дэмжиж Улаангом хотыг 1 сая модтой “Ногоон гом” болгоно.
- 6.1.6 Улаангом болон бүх сумдыг ногоон байгууламж төлөвлөлтийн нэгдсэн зурагтай болгоно.
- 6.1.7 Ногоон байгууламж, гудамж дагасан усалгааны системийг төлөвлөн хэрэгжүүлнэ.
- 6.1.8 Улаангомьн цэцэрлэгжүүлэлтийн арчлалт, ажлын бүтээмжийг нэмэгдүүлэн цэцэрлэгжүүлэлтийн мастер төлөвлөгөөг шинэчлэн боловсруулж, хэрэгжилтийг хангана.
- 6.1.9 Аймаг сумын ногоон байгууламжийг нэмэгдүүлэхэд зориулан шинэ таримал мод, сөөгний тарьц суулгац бэлтгэх Мод үржүүлгийн томоохон талбайг байгуулан, шинжилгээ судалгааны дэвшилтэд технологийг нэвтрүүлнэ.
- 6.1.10 Байгальд тулгуурласан ландшафт тохижилтыг тодорхой хэдэн газарт бий болгож нутгийн онцлог давуу төрхийг бий болгоно.

АЮУЛГҮЙ, АМАР ТАЙВАН ОРЧИНТОЙ, АМЬДРАХАД ТААТАЙ УЛААНГОМ ХОТЫГ ХӨГЖҮҮЛНЭ.

- 6.1.11 Улаангомьн гудамж талбайн болон гэр хорооллын гэрэлтүүлгийг нэмэгдүүлж, байнгын ажиллагаатай болгоно.
- 6.1.12 Улаангом сумын замын эвдрэл, хагарлыг засаж сайжруулах, тогтмол арчилгааны асуудлыг шийдвэрлэнэ.
- 6.1.13 Аймгийн төв, гэр хороолол, байр, гудамж талбайг бүрэн камержуулж ногоон бүс бий болгоно.

- 6.1.14 Улаангом сумын орон сууцны хорооллын цэвэр усны шугам хоолойг шинэчилж “зэс хоолой”-оор солих ажлыг эхлүүлнэ.
- 6.1.15 Ашиглалтын шаардлага хангахгүй байгаа зарим орон сууцнуудыг дахин төлөвлөлтөд оруулна.
- 6.1.16 Орон сууцнуудыг хариуцсан СӨХ байгуулж, төрөөс дэмжиж ажиллана.
- 6.1.17 Зарим орон сууцны зоорийн давхрын шугам сүлжээг шинэчилж, дээвэр, фасадны их засвар хийнэ.
- 6.1.18 Түрээсийн орон сууц шинээр барьж, зорилтот бүлгийн иргэдийг хамруулна.
- 6.1.19 Улаангомьн гэр хорооллын тохижилт, төлөвлөлтийг иргэдийн оролцоотой хийнэ.
- 6.1.20 Шинээр газар олгогдсон суурьшлын бүсэд цахилгаан хангамж хүргэж, хүчдэлийн уналттай хэсгүүдийг дахин төлөвлөнө.
- 6.1.21 Явган хүний зам, авто замын гарц, дугуйн зам, нийтийн эзэмшлийн зам талбайд дахин инженерчлэл хийж аюулгүй, ээлтэй орчин бий болгоно.
- 6.1.22 Улаангомьн үерийн усны сувагчлалыг шинээр төлөвлөж ажлыг эхлүүлнэ.
- 6.1.23 Өвөл зунгүй халуун устай байх нөхцөлийг бүрдүүлнэ.
- 6.1.24 Улаангомьн нийтийн тээврийн төлөвлөлтийг шинэчилж, автобусны тоо, эргэлтийг нэмэгдүүлнэ.
- 6.1.25 Төвлөрсөн захуудад шинэчлэл хийж хүнсний аюулгүй байдал, эрүүл ахуйд анхаарч ажиллана.
- 6.1.26 Хуучин гаражуудыг буулгаж ногоон байгууламж, авто зогсоол болгож орон сууцны орчныг шинээр төлөвлөн цэгцтэй, стандарттай болгоно.
- 6.1.27 Дулааны станцуудын янданг шүүлтүүртэй болгож агаар, орчны бохирдлыг бууруулна.

АМРАХ, АЯЛАХ, ЧӨЛӨӨТ ЦАГАА ӨНГӨРӨӨХ ЦОГЦ ОРЧНЫГ БҮРДҮҮЛНЭ.

- 6.1.28 Баг бүрт хүүхдийн тоглоомын талбай шинээр барьж, ногоон байгууламжуудыг нэмэгдүүлэн, хүүхдийн чөлөөт цагаа өнгөрөөх аюулгүй орчныг бүрдүүлж ажиллана.
- 6.1.29 Аймгийн төвийн бүх багт стандартын 3х3 сагсан бөмбөгийн талбай байгуулна.
- 6.1.30 Усан бассейн, театрын барилгыг ашиглалтад оруулна.
- 6.1.31 Автомашингүй гудамж – амралтын орчин би болгоно.
- 6.1.32 Аймгийн төвийн өнгө үзэмжийг сайжруулах, нийтийн эзэмшлийн талбай, байр, орон сууц, гэр хороолол, тоглоомын талбайг будах, арчлах ажлыг тогтмол хэрэгжүүлнэ.
- 6.1.33 Улаан уулын 2 талын авто замыг барьж ашиглалтад оруулан улаан уулыг тойрсон явган хүнийн зам, дугуйн замын сүлжээг бий болгоно.
- 6.1.34 Улаангомд цэцэрлэгт хүрээлэн байгуулж, нүүхдийн паркийг шинэчлэх, “парк – цэнгэлдэх хүрээлэн – цэцэрлэгт хүрээлэн” гэсэн амралт, зугаалга, тоглоомын цогц орчин бий болгоно.

“ХОГГҮЙ ХОТ – ШИНЭ УЛААНГОМ” ТӨСӨЛ ХЭРЭГЖҮҮЛЖ ХОГНЫ АСУУДЛЫГ БҮРЭН ШИЙДВЭРЛЭНЭ.

- 6.1.35 Аймгийн төвийн хогны менежментийг шинэчлэн хийж хоггүй хот болгоно.
- 6.1.36 Хогны хөтлийг аймгийн төвөөс холдуулан шинээр төлөвлөж, хогийг устгах, булшлах, цэвэрлэж хог хаягдлыг дахин боловсруулах үйлдвэр байгуулна.
- 6.1.37 Нийтийн эзэмшлийн гудамж талбай, тоглох, амарч зугаалах орчинд хогийн савны тоог нэмэгдүүлж, иргэн бүр хог хаяхгүй байх СОЁЛТОЙ болгох төсөл, нөлөөллийн ажил зохион байгуулна.

БУСАД АСУУДЛУУД

- 6.1.38 Улаангомьн хот тохижилтын газарт цогц шинэчлэл хийж, төсвийг нэмэгдүүлэн үйл ажиллагаа, менежментийг шинэ түвшинд хүргэнэ.

- 6.1.39 Шинэ суурьшлын бүсийг дахин төлөвлөж газар олголтын хүртээмжийг нэмэгдүүлж иргэн бүр газартай болох боломжийг нээж өгнө.
- 6.1.40 Ашиглагдахгүй байгаа газруудыг дахин төлөвлөх замаар эдийн засгийн эргэлтэд оруулна.
- 6.1.41 Хөдөө аж ахуйн гаралтай бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэлийн агро парк байгуулж бизнес эрхлэгчдийг бодлогоор дэмжиж ажлын байр нэмэгдүүлнэ.
- 6.1.42 “Чимээгүй хот”-ын менежментийг сайжруулж энэ чиглэлийн үйл ажиллагаа эрхлэх хувийн хэвшлийг дэмжиж ажиллана.

6.2 Сумдад хэрэгжүүлэх зорилтууд

- 6.2.1 Сумын төвийг бүрэн камержуулж ногоон бүс бий болгоно.
- 6.2.2 Сумын төвүүдийн тохижилтын ажлыг үргэлжлүүлж төв гудамжийг бетон зам, гэрэлтүүлэг, явган хүний зам, дугуйн замтай болгоно.
- 6.2.3 Бүх сумдад стандартын 3х3 сагсан бөмбөгийн талбай байгуулна.
- 6.2.4 Зарим сумын төвд залуу гэр бүл, төрийн албан хаагчдад зориулсан нийтийн орон сууц барих ажлыг эхлүүлнэ.
- 6.2.5 Зарим сумын төвийн 0.4кВ-ын цахилгаан дамжуулах агаарын шугамд өргөтгөл, хүчитгэх шинэчлэл хийнэ.
- 6.2.6 Сумдын нэгдсэн халаалтын сүлжээг өргөтгөж айл өрхүүд холбогдох боломжийг нэмэгдүүлнэ
- 6.2.7 Айл өрх, албан байгууллагыг төвлөрсөн цэвэр, бохир усны сүлжээнд холбож нэгдсэн цэвэрлэх байгууламжийн асуудлыг шийдвэрлэнэ.
- 6.2.8 Сумдын хэрэгцээ шаардлагыг үндэслэн зарим сумдын ЗДТГ, сургууль, цэцэрлэг, дотуур байр, соёлын төв, ЭМТ-ийн барилгын их засвар, өргөтгөл, шинээр барих ажлыг эрэмбэлэн үе шаттай хийж хэрэгжүүлнэ..
- 6.2.9 Сум тус бүрийн онцлог, давуу талд тулгуурласан үйлдвэрлэл, үйлчилгээг хөгжүүлэхэд дэмжлэг үзүүлнэ. Ялангуяа малын гаралтай түүхий эд, дайвар бүтээгдэхүүн боловсруулах үйлдвэр байгуулахад дэмжлэг үзүүлнэ.
- 6.2.10 Сумдын усалгаатай тариалангийн талбайг нэмэгдүүлж тэжээлийн аж ахуй бий болгоно.
- 6.2.11 Сумдад хүн амын ундны болон мал амьтан, бэлчээрийн усан хангамжийг нэмэгдүүлэх ажлыг үе шаттай хэрэгжүүлнэ.
- 6.2.12 Сумдын халуун усны үйл ажиллагааг дэмжиж тогтвортой ажиллах нөхцөлийг бүрдүүлнэ.
- 6.2.13 Ашиглалтын хугацаа дууссан болон ашиглахгүй хаягдсан барилгуудыг буулгаж цэгцлэн сумын өнгө үзэмжийг сайжруулна.
- 6.2.14 Сумдын үүрэн холбооны сүлжээгүй цэгүүдэд сүлжээ хүргэх ажлыг үргэлжлүүлэн хийнэ.